

**Friends of
the Earth
Europe**

За Земята
Приатели на Земята България

От фермата до трапезата:

Обществена подкрепа за местна и устойчиво произведена храна

Март 2015

Въведение

През последните 50 години нашата хранителна система става все по-глобализирана и по-силно зависима от евтини суровини, използване на химикали и механизация. Егрият бизнес се настанил в нея, като контролът на храните се съсредоточава все повече в шепа мултинационални корпорации, работещи по цялата хранителна верига. Социалните и екологичните въздействия са унищожителни: гребните земеделски стопани и хранителни компании в света напускат бизнеса, има срив в биологичното разнообразие и екосистемите, затлъстяването и недостигът на храна са широко разпространени, а гражданите плащат сметката, докато хранителните кризи идват една след друга. В същото време за нас като потребители е все по-трудно да знаем какво купуваме, от кого е направено то и откъде идва.

Хранителната система не може повече да продължава по старому. Системата очевидно трябва да бъде променена из основи.

Земеделие без земеделските производители

Настоящите политики и подкрепата за аграрно-промишления модел непосредствено водят до унищожаването на хиляди гребномасабни ферми в Европа. Три милиона ферми, или около 20% от фермите в Европа, затварят врати през последните осем години, като повечето от тях са малки. Между 2000 г. и 2012 г., 4,8 милиона работни места на пълен работен ден са изчезнали от селскостопанския сектор в Европейския съюз (ЕС). [1]

Семейните и гребни фермери, които имат ограничена власт или влияние върху хранителната верига, са особено уязвими от лошите условия на труд, ниските доходи, както и отслабването на предпазните мрежи за социална сигурност. По-младото поколение все повече избягва земеделието като занимание, поради което възрастовият профил на европейските земеделски производители се покачва. През 2010 г. само един на всеки трима души от работната сила в земеделието е бил под 40-годишна възраст.

Местни храни: това е (местната) икономика, глупако!

Вместо да пренебрегваме местните производители на хранителни продукти, доставките на храни трябва да се съсредоточат върху устойчивата местна храна, така че гребните производители да снабдяват своите местни общности, вместо да бъдат притискани от веригите на световното предлагане, които са с промишлени измерения.

Връщането към местното ниво в начина, по който произвеждаме, преарботваме и разпределяме храната, може да помогне за промяна в икономиката ни, така че тя да се справя с проблемите на изменението на климата и изчезването на биоразнообразието, както и покачващите се нива на социално и икономическо неравенство. Нашите хранителни системи могат да подкрепят местните икономики и хората, ако ги използваме, за да създадем една по-екологична и по-справедлива икономика, да укрепим местния бизнес, да засилим социалното сближаване, да създадем висококвалифицирани работни места и да подкрепим занаятчийството. [2]

Късите вериги на доставките на местните пазари доказано повишават доходите на производителите, дават по-голяма автономия на земеделските производители, и укрепват местните икономики чрез повече подкрепа за малките предприятия. Това може да подобри жизнеспособността на малките стопанства, да намали въглеродните емисии от разпределяне на храна и да засили продоволствената сигурност на домакинствата като дава достъп до добра и здравословна храна и на хората с ниски доходи. [3]

В Европа съществуват много различни системи, предлагащи местна храна и къси вериги на доставките, в това число фермерски пазари, директни продажби („на входа на фермата“), схеми за доставка в кутия, мобилни магазини, селското стопанство, което се подкрепя от общността, кооперативи на потребители-производители, колективно хранене и столове за хранене.

Приятелите на Земята Европа смята, че контролът върху храните и селското стопанство трябва да се постави в ръцете на местните хора и местните земеделски производители, така че да се постигне промяната към местни агроекологични системи, които работят в полза на околната среда и справедливото разпределение, за да се постигне продоволствена независимост в Европа и останалата част от света. Но какво мисли обществото?

Яденето на местна храна има значение при пазаруването – резултатите от проучването

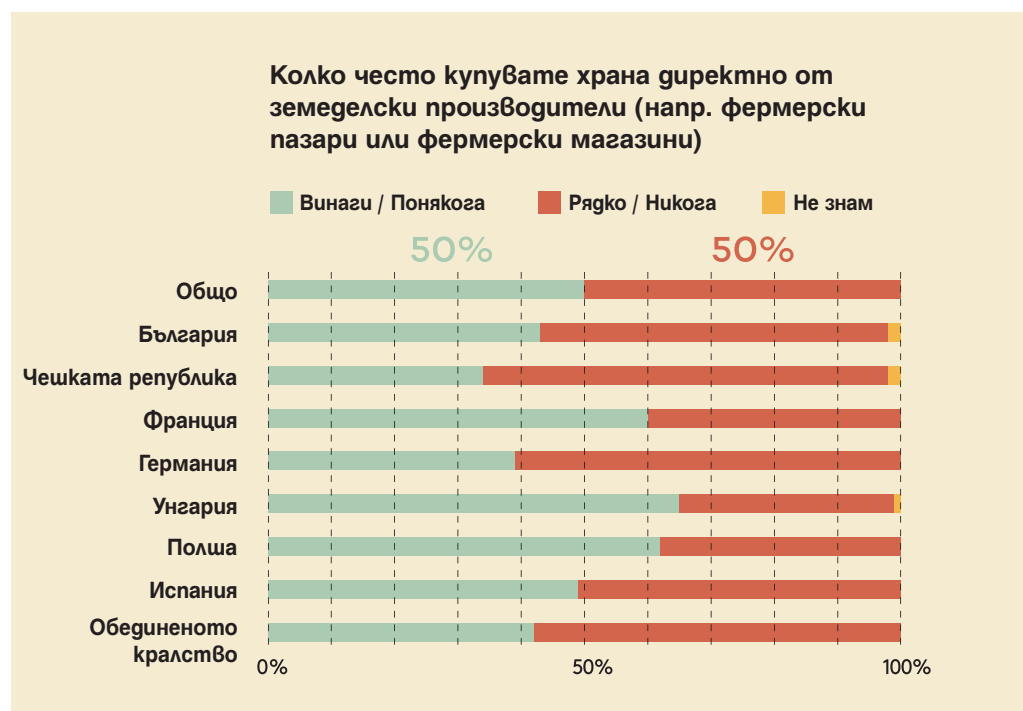

85%

купуват от най-близкия магазин

Попитахме потребителите от осем държави в Европа за навиците им на пазаруване и за възгледите им относно местните храни.[4]

Повечето хора отговориха, че според тях местна храна е добра за околната среда и помага за създаването на работни места. Над осем на всеки десет души (85%) отговориха, че купуват храна от най-близкия магазин или супермаркет, а половината от анкетираните (50%) често или понякога купуват директно от земеделски производител.

Пазаруването на някои местни стоки носи ползи за околната среда. Според нашето проучване трима от всеки четирима души (75%) са съгласни, че за „местна“ храна трябва да се прилагат строги екологични стандарти. Местните храни не винаги са задължително екологично чисти. В някои стопанства се използват големи количества пестициди, докато други не отговарят на най-високите стандарти за хуманно отношение към животните. Скъсените вериги (малкото „хранителни километри“) не означават непременно нисък въглероден отпечатък, особено когато зеленчуците се отглеждат в отопляеми оранжерии в студен климат или се превозват по неефективен начин. Широкомасщабните интензивни стопанства струват скъпо на околната среда, тъй като замърсяват реките, увреждат почвата и вредят на дивата природа.[5] Въпреки това, преките покупки от производителите са добра възможност, особено при избора на малки биологични земеделски производители.

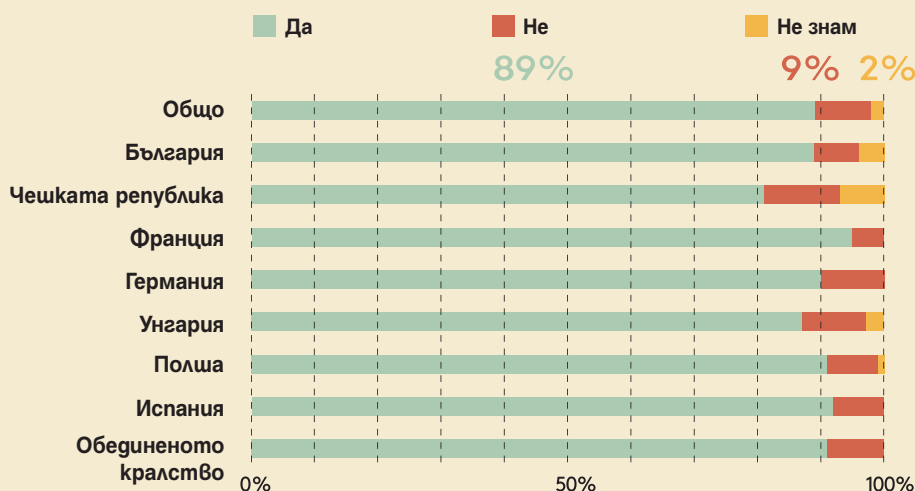

75%

смятат, че местната храна е екологично чиста

Пазаруването от производителите, които продават на местно ниво може да има голямо значение за местните икономики. Освен че подкрепя гребните и устойчиви земеделски производители и местния хранителен бизнес, купуването на местно ниво спомага за обращението на парите в местната икономика – изгодно за всички. Пазаруването от фермерски пазари носи ползи и на други местни предприятия, тъй като открива местни работни места.[6] Малките предприятия играят ключова роля в икономиките на европейските държави, тъй като осигуряват над половината от всички работни места в частния сектор в някои страни.[7] Близко 9 от всеки 10 души (89%), които интервюирахме смятат, че купуването на местни храни поддържа местните работни места.

Купуването на храна местно производство помага за отварянето на нови работни места в региона

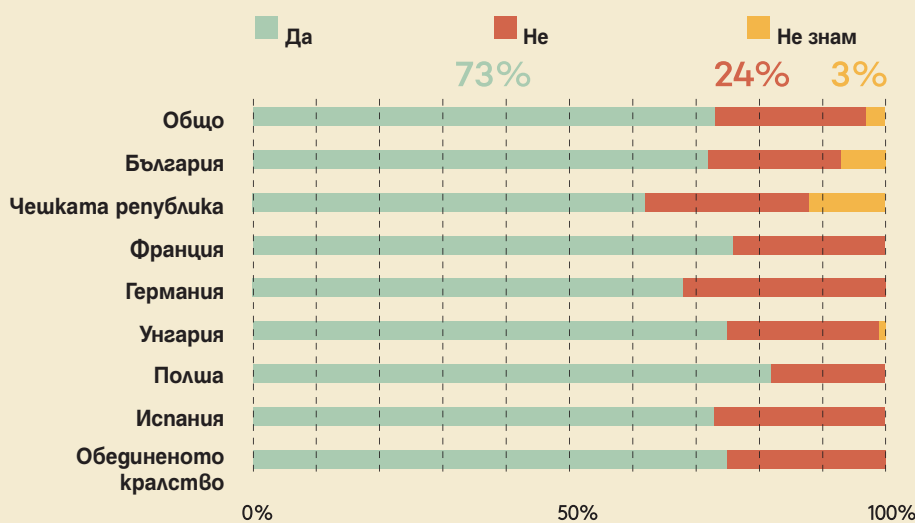

89%

смятат, че местната храна поддържа местни работни места

Пазаруването на местни пресни плодове и зеленчуци подпомага и по-здравословното хранене. Хората са по-склонни да опитат сезонни продукти, ако ги видят на фермерския пазар или в магазина на земеделски производители. Това допринася за по-разнообразно хранене и носи нови готварски хрумвания.[8]

Трудно е да се намери информация, от къде може да се закупи местно произведена храна

Проекти, включващи местни храни могат да бъдат насочени към покриване на конкретни нужди. Например, една схема в Ирландия предоставя овесени ядки за местните ученици, като така осигурява здравословна закуска за всички.[9] Схемите за безплатни плодове и зеленчуци в училищата, финансирани от ЕС [10] могат да се използват едновременно за да подкрепят местните производители и да предоставят пресни плодове за децата.[11]

Почти 8 от всеки 10 души (78%) от анкетиранияте смятат, че местно произведената храна дава възможност за балансирано и пълноценно хранене.

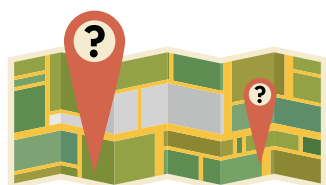
Пазаруването на място е по-изгодно, тъй като пазарите и схемите за абонамент за пакет от земеделския производител осигуряват достъп до плодовете и зеленчуците, когато са в сезон и са най-изобилни. Купуването направо от фермата или от уличните пазари понякога е по-евтино, отколкото пазаруването от супермаркети.[12] а също може да помогне за възпиране на желанието на купувачите да купуват твърде големи количества храна, които после да се налага да изхвърлят.[13]

78%

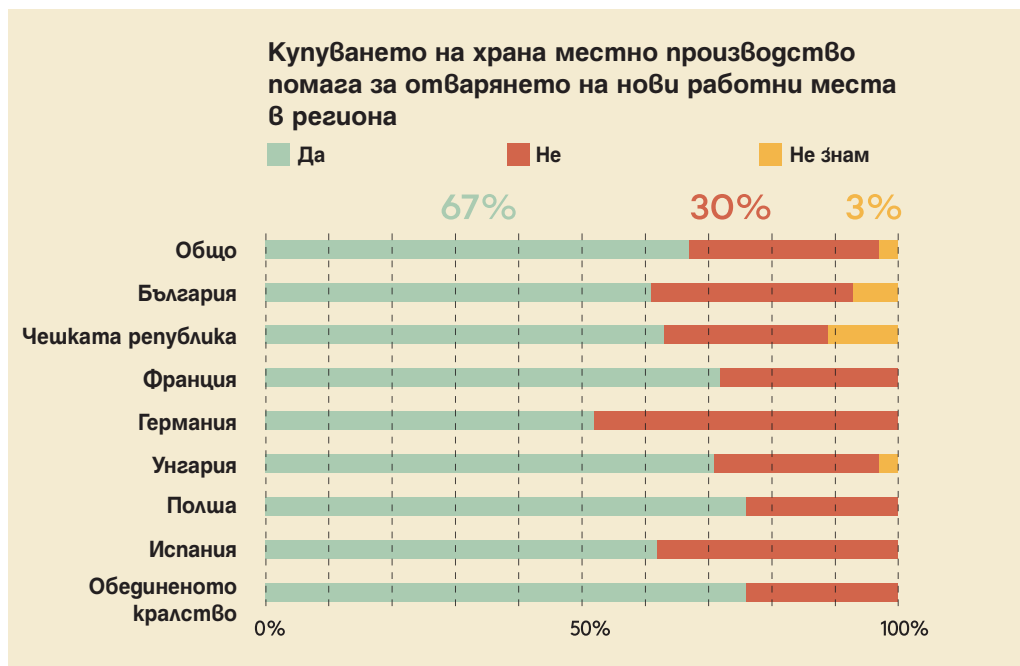
мислят, че местната храна осигурява уравновесено хранене

Въпреки силно изразеното обществено търсене на местна храна, земеделските производители не получават особена подкрепа за намиране на пазар за продукцията си на местно ниво. Вместо това, парите на данъкоплатците се изразходват за субсидиране на мащабно земеделие, ориентирано към износ, както и към големите хранителни компании.

67%

мислят, че няма достатъчно местна храна на разположение

За гребните, устойчиви производители, които искат да продават продуктите си на местно ниво е трудно да си съперничат с това.

В нашето проучване малко под трима от всеки четирима анкетирувани (73%) споделят, че е трудно да се намери информация за местно производство на храни, а около двама от всеки трима анкетирувани (67%) твърдят, че в близост до тях няма достатъчно места, откъдето могат да се закупуват местни храни. Според двама от всеки трима анкетирувани (66%), купуването на местни храни представлява твърде ограничен избор.

Според девет от всеки десет анкетирувани (91%), правителствата трябва да положат повече усилия, за да подкрепят производството и достъпа до местна храна.

91%

смятат, че правителството трябва да подкрепя местната храна повече!

Как ОСП може да подкрепи повече устойчива местна храна

Европейският съюз предоставя подкрепа за земеделските стопани чрез Общата селскостопанска политика (ОСП), която съставлява около 40% от общия бюджет на ЕС и възлиза на близо 58 милиарда евро годишно, финансирани от данъците на гражданите на ЕС.[14] Тези пари би трябвало финансират земеделски производители и дейности в селските райони, свързани със селското стопанство. Повечето от средствата, обаче, са били използвани за подкрепа на промишлените храни и земеделие, като само една малка сума - по-малко от една трета от бюджета на ОСП [15] – е използвана за подкрепа на устойчивото земеделие или в помощ на земеделските производители с намирането на пазари.

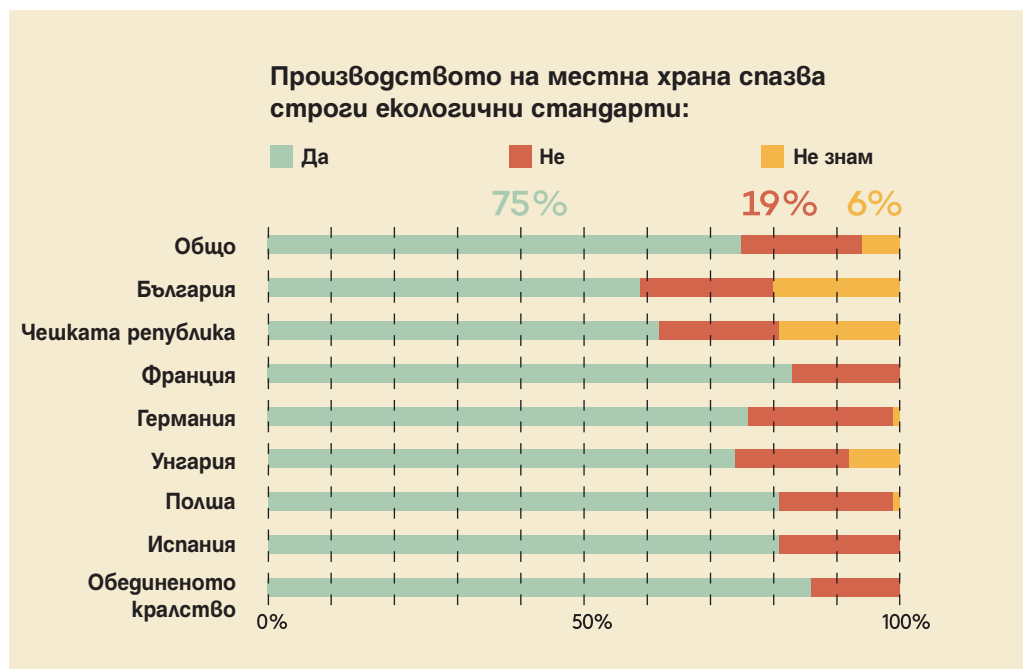
Към настоящия момент търговските политики и ОСП са насочени към намиране на нови пазари за някои продукти, а по-малко е направено в подкрепа на инициативи за даване на възможност на земеделските производители, които произвеждат по устойчив начин, да продават своите продукти на местно ниво чрез пазари на земеделски производители, фермерски магазини или да продават на училища и други обществени институции, като така предоставят прясна, сезонна и устойчива храна.

Приятелите на Земята Европа иска обществените средства действително да се изразходват за подпомагане на местни фермери и местни хранителни компании, за да има устойчива, сезонна и прясна храна на разположение на местните хора.

69%

смятат, че местната храна е твърде скъпа

Нужно е политическото лидерство за подкрепа на местните работни места и местната храна

Както показва нашата анкета, търсенето на устойчиво произведена местна храна е голямо и гражданите несъмнено искат по-голяма подкрепа от страна на правителствата за това. Настоящите мерки, които използват съществуващите средства по линия на ОСП, не са достатъчни. Политиците трябва да покажат лидерство, за да поставят устойчиво произведената местна храна на масата.

Европейската комисия, която координира цялостната политика на ЕС за храни и земеделие трябва:

1. да поведе дебата в ЕС относно необходимостта да се промени системата за храните, така че да се поставят местните икономики в нейното ядро.
2. да въведе политика на устойчиво хранене, така че да насърчава гражданите да упражняват по-устойчиво хранене, като по този начин се намалява използването на ресурсите и се поддържа здравето на хората, тъй като така те консумират повече растителни и пресни продукти и същевременно изхвърлят по-малко храна.
3. да промени разпоредбите, свързани със здравето и безопасността, хигиената на храните, здравето на околната среда и етикетването, така че те да не засягат прекомерно малките производители и предприятия.
4. да създаде механизми за по-строга борба със злоупотребите във веригата на предлагането на храни в ЕС и да премахне разликата между цените на производителите и цените на дребно, тъй като условията на работниците са влошени и по-дребномащабните земеделски производители все по-често се оказват изключени от пазарите с по-висока стойност.

Българското правителство трябва:

1. да използва бюджетите си по ОСП по най-добрия начин и да ги харчи в подкрепа на местните икономики чрез мерките по първи и втори стълб.
2. да пренасочи пари от бюджета за нецеливи директни плащания към целенасочени мерки по втория стълб в подкрепа на биологичното земеделие, схеми за качество, кооперативи и групи на производители, които произвеждат и пласират устойчива храна, мерки за агроекология и климат, консултантски услуги и агроекологични иновации, по такъв начин, че да се финансират единствено земеделските производители и хранителни предприятия, които доставят ползи за околната среда и за хората.
3. да финансира проекти за Европейските партньорства за иновации, които изследват местното агро-екологично производство и икономиката на местните храни.
4. да съгласува разходни приоритети за своите бюджети за подпомагане на жизнеспособността на стопанствата, на околната среда и социалното включване, като споразуменията за партньорство с Европейската комисия в рамките на общата стратегическа рамка в по-дългосрочен план.

73%

Според 73% няма достатъчно информация относно местните храни

Литература

- ¹ European Coordination Via Campesina, 2011. Small farms and short supply chains in the European Union. Position paper. <http://www.ecoruralis.ro/storage/files/Documente/20%20avril%20EN%20PF.PDF> and European Commission, 2013a. EU Agricultural Economic Briefs. How many people work in agriculture in the European Union? An answer based on Eurostat data sources. No 8, July 2013 http://ec.europa.eu/agriculture/ruralareaeconomics/briefs/pdf/08_en.pdf
- ² Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission, 2013
- ³ European Network for Rural Development, 2011. The European Agricultural Fund for Rural Development. Examples of Food Projects and European Network for Rural Development, 2012. Local Food and Short Supply Chains. EU Rural Review, №12. Summer 2012
- ⁴ An opinion poll has been conducted in 8 EU countries in the period 23.10-08.12.2014 by TNS opinion at the request of Friends of the Earth Europe. 8362 adults aged between 16-64 years were interviewed online self-completion in Poland, Spain, UK, France and Germany, and by face-to-face interviews in Bulgaria, Czech Republic and Hungary. All results of the poll can be found here: www.foeeurope.org/local-food-briefing-full-opinion-poll-results-140115
- ⁵ Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission, 2013 (p.37)
- ⁶ *ibid.* (p.32)
- ⁷ Trading Places: The local economic impact of street produce and farmers' markets, New Economics Foundations, November 2005
- ⁸ *ibid.*
- ⁹ Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission, 2013 (p.47)
- ¹⁰ <http://www.nhs.uk/Livewell/5ADAY/Pages/Schoolscheme.aspx>
- ¹¹ <http://www.yorkshirepost.co.uk/news/main-topics/local-stories/nfu-welcomes-schools-cash-1-2388264>
- ¹² Trading Places: The local economic impact of street produce and farmers' markets, New Economics Foundations, November 2005
- ¹³ Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics, JRC Scientific and Policy Reports, European Commission, 2013,(p.27)
- ¹⁴ http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201401281520
- ¹⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/envir/measures/index_en.htm

Признание

Прочуване на общественото мнение и теренна работа: TNS Opinion & TNS Ncompass
Формулиране на въпросите: TNS Opinion & Приятели на Земята Европа
Текст: Хелън Бърли
Редакция: Джон Хайланд, Станка Бечева, Агриан Беб, Ивайло Попов
Дизайн: Алекс Брагли (www.gunsandbutter.tv)
Превод: Евгения Ташева

**Friends of
the Earth
Europe**

За Земята
Приятели на Земята България

Приятели на Земята Европа (FoEE) благодари за финансовата помощ от Европейската комисия, Генерална дирекция Селско стопанство и развитие на селските райони. Съдържанието на тази публикация е отговорност единствено на FoEE и не може да се разглежда като отразяващо позицията на финансиращата страна, спомената по-горе.